

Grote Bonte Specht belaagt boerenzwaluwnesten

Mirjam Wiskerke-Zijdewind

Enige jaren geleden bezocht een Grote Bonte Specht gedurende het winterseizoen voor het eerst openlijk onze tuin. In het voorjaar gebeurde er iets wat we nooit eerder hebben meegemaakt: hij kreeg de val op een boerenzwaluwnest in de carport en op een andere in de nok van de schuur.

Eksterspecht

De Grote Bonte Specht wordt in Friesland 'Eksterspecht' (Grutte Eksterspjocht, red.) genoemd. Zou dat komen doordat ook hij een zwartwit verenkleed heeft of zou men daar al veel eerder in de gaten hebben gekregen dat deze soort in het broedseizoen, evenals de Ekster, een geduchte belager is van zangvogelnestjes? Deze van origine schuwe bosvogel waagt zich steeds dichterbij de mens waardoor zijn doen en laten niet langer onopgemerkt blijven.

In 'Polderpeil', de wekelijkse rubriek in de Provinciale Zeeuwse Courant van natuurtekenaar Adri Karman, was in het desbetreffende jaar te lezen dat de nestkasten voor solitaire bijen in zijn tuin door een Grote Bonte Specht te grazen waren genomen. Een imker uit een naburig dorp liet mij eind augustus tijdens het oogstfeest hier in Oudelande één van haar bijenkorven zien die vol ronde gaten zat: het werk van een Grote Bonte Specht. Van één van onze burens hoorde ik dat een Bonte Specht van een huizenrij die aan een boomgaard grenst, op een vroege zomerochtend een hele batterij huiszwaluwnesten achter elkaar plunderde.

Illustratie: Adri Karman

Dr. Jenny De Laet, een Belgische gedrags-ecologe, zei me toen de ellende hier begon: 'Als een Grote Bonte Specht zijn zinnen op een nest of nestkast heeft gezet, kun je er zeker van zijn dat hij eraan zal geraken.'

Asielzoekers

Niet eerder had ik zoveel broedwillige Boerenzwaluwen rond, maar ook in ons huis en in de schuur. Geen probleem, plek genoeg. Alleen dacht het aldaar residerende paar met de oudste rechten daar heel anders over! Zolang zij hier al broeden, dulden zij géén inwoning, zelfs niet op de schuurzolder. Zo kon het gebeuren dat ik vanaf eind april regelmatig Boerenzwaluwen, vastbesloten op zoek naar nestruimte, in alle vertrekken van ons huis aan kon treffen. Het ene paar was nog minder schuw dan het andere; ik heb er dan ook mooie foto's van kunnen maken.

Uiteindelijk hield ik ondanks het mooie, warme weer de gordijnen voor openstaande ramen en deuren consequent dicht.

Prompt hoorde én zag ik ze de autochtone bewoners, die zich verschanst hadden bij het vlieggat hoog naast de schuurdeur plus op de halve schuurdeur, letterlijk bidden en smeken om hun toegang te verlenen. Het paar uit de schuur liet zich niet vermurwen en wanneer de asielzoekers toch probeerden binnen te komen, vielen er rake klappen! In een poging de asielzoekers naar de schapenstal te lokken is er daarna een experiment uitgevoerd met geluidswaergave van boerenzwaluwzang op tape en cd. Om de Boerenzwaluwen het nestelen aan de gladde rondhouten palen van de schapenstal gemakkelijker te maken, waren er vóór het broedseizoen begon een soort 'zeepbakjes' getimmerd; simpele, ruwhouten bodemplankjes die aan de zijkant, maar ook aan de bovenzijde afgescheiden werden door andere plankjes. Katten, ratten en wat dies meer zij kunnen er niet bij. Er werd druk in- en uitgevlogen maar geen enkel paar dat er zijn intrek nam! Datzelfde patroon zien we ieder seizoen opnieuw en nog steeds heb ik geen idee wat er aan mankeert.

Boerenzwaluwen geven niet gauw op; staaltjes van hun vasthoudendheid heb ik dan ook goed kunnen waarnemen. Met dat mooie weer lagen (of hingen) de zwaluwen dagen achtereen – in afwachting van de dingen die al dan niet gingen komen –

Illustratie: Adri Karman

tijdens de heetste uren van de dag met hun witte buikjes naar de zon gekeerd op apegapen in de dakgoot van de schuur. Af en toe vlogen ze eens een ommetje of zaten uitgebreid te toiletteren.

Uiteindelijk koos één van de vijf asielzoekende paartjes eieren voor z'n geld en settelde zich op een nestplankje in de carport. Een ander paar hield het beleg van de schuur samen met drie andere stelletjes nog een aantal dagen langer vol tot het nota bene, als waren het Huiszwaluwen, in de nok aan de zuidzijde van de schuur ging bouwen.

Rover op de loer

Eind mei werden wij net voor zonsopgang met een schok wakker door schelle alarmkreten van de carportzwaluwen. Ze vlogen als gekken in de rondte. In eerste instantie werd gedacht aan de kat van de burenen die vanaf één van de auto's al eens eerder een sprong naar hun nest had gewaagd. Maar er was geen kat te zien! Toen drong tot ons door wat er wél gaande was: er was een Grote Bonte Specht op strooptocht! Het nestje bleek leeggeroofd, op twee van de vijf eitjes na, die kapot gepikt waren. Grote consternatie bij het boerenzwaluwpaartje dat na een dag de draad echter weer oppakte en

opnieuw alles in het werk stelde om bij ons binnen te kunnen nestelen. Na een paar dagen gaven ze hun pogingen op; het aangevallen nest bij de carport werd uiterst zorgvuldig door het vrouwtje gecamoufleerd door het vol te stouwen met veertjes, maar vooral paardehaar waardoor het leek of het bezet was. Daarna bouwde zij een klein nest zonder ook maar één paardehaar of andere zichtbare bekleding op een plankje aan de andere kant van de dwarsbalk, diagonaal tegenover het oude. Ik had heel erg met het zwaluwpaar te doen en nam me voor te helpen voorkomen dat die specht nóg eens een broedsel zou vernielen! Aan de kant van de wrakke wilgensingel, grenzend aan de boomgaard van waaruit hij zijn aanvallen inzette, werd over de gehele lengte van de carport een knalblauw aardbeinnet gespannen. Daaraan werden roodwitte linten geknoopt die ook in de wegebouw gebruikt worden en flink in de wind bewogen. Verspilde moeite! De Grote Bonte Specht bleef op de meest uiteenlopende tijdstippen van 's morgens zeer vroeg tot 's avonds zeer laat (zeker rond de langste dag), kijken of hij zijn slag opnieuw kon slaan. En niet alleen bedreigde hij het carportnest, ook het boerenzwaluwnest in de nok van de schuur moest het ontgelden. Zodra ik zijn 'tsjiek'-roep, laat stáán de alarmkreten van de Boerenzwaluwen hoorde, kwam ik in actie. Het éne dat erop zat was lopen wat je lopen kon en hem verjagen met een ratel, gerammel met een tuingieter met daarin wat grind, pannedecksels op elkaar slaan of in je handen klappen. Hoe verder de tijd verstreek en de twee broedsels in de gevarenzones vorderden, des te meer verbeterden gingen de specht en ik de strijd aan met volkomen tegengestelde belangen. Er mee stoppen was er niet bij; dat kon ik 'mijn' vogels, die immers geen enkel verweer hadden tegen het snavelgeweld van de Grote Bonte Specht, toch niet aandoen? De beide boerenzwaluwmannetjes zaten als een bok op de haverkist in de buurt van hun broedende wijfjes. Zodra de specht opdook, gingen ze furieus tekeer en probeerden hem dapper te verdrijven. Hun vrouwtjes bleven, ondanks dat ze herhaaldelijk werden bedreigd, trouw aan

het nest. Wel vlogen ze na een actie van de specht een poos overstuur rond, uiteraard doodsbang dat deze opnieuw zou toeslaan wat een flink aantal keren op een haar na tóch is gebeurd. Als ik erger dan weer net had weten te voorkomen, nam mijn waakzaamheid alleen maar toe. Gaandeweg kon ik steeds nauwkeuriger traceren waar de slimme vogel zich schuil hield. Zo gewiekst als dat beest te werk ging, ongelooflijk! Na verloop van tijd gingen de zwaluwen er zélf toe over aan te geven waar de rover op de loer lag door luid tekeer te gaan en met een rotgang rond de schuur of een schuilboom te vliegen. Van alle kanten schoten soortgenoten dan te hulp waarna de specht het hazenpad koos. Met succes herhaalde dat spektakel zich steeds vaker, maar het kabaal maken stopte abrupt tijdens de periode waarin de jongen op uitvliegen stonden.

Meer afleidingsmanoeuvres

Gewoonlijk droppen oudervogels de poepluiers van hun kroost gemiddeld een meter of tien vanaf het nest en stoppen hiermee zodra de kuikens ongeveer veertien dagen oud zijn. Dan poepen de jongen over de rand van het nest. Nu echter brachten de zwaluwouders van de nesten in de gevarenzones de uitwerpse-len niet alleen opvallend veel verder weg,

Illustratie: Adri Karman

Illustratie: Adri Karman

zij gingen daar zelfs mee door tot vlak voor het uitvliegen van hun jongen. Wat mij intrigeert is hoe zij hun jongen ervan weerhielden hun staartjes over de rand te steken, zoals te doen gebruikelijk. Zodra de specht zich in de nabijheid van één van de bezette nesten waagde, gingen de ouders dus telkens geweldig tekeer, maar in die laatste nestfase heb ik verscheidene keren gezien dat de specht zich griezelig dicht bij de carport ophield, zonder dat de ouders ook maar één kik gaven. Wat ze bijvoorbeeld wél deden, was als waanzinnigen rond de pal naast de carport staande moerbeiboom vliegen waarin de specht zich verstopt bleek te hebben.

Tegen de tijd dat ze drie weken uit het ei zijn, beginnen de oudste jongen met vlieg oefeningen op de rand van het nest. Normaal gesproken zijn de meeste oudervogels een paar dagen voor de uitvliegdatum best zenuwachtig en schelden op alles en iedereen die in de buurt van het nest komt. Des te opvallender was het dat deze geplaagde ouders in die kritieke fase hun jongen klaarblijkelijk niet wilden ontmoedigen de grote sprong te wagen door tegen de specht tekeer te gaan. En kennelijk wilden zij evenmin de specht extra attenderen op de aanwezigheid van de nog net niet vliegvlugge jongen in het nest.

Wonder boven wonder

We zagen geen kans het noknest aan de zuidzijde van de schuur afdoende tegen

de roofzuchtige Grote Bonte Specht af te schermen. Het vrouwtje van dat nest kreeg het dan ook het zwaarst te verduren.

Nadat ook háár eerste broedsel was vernield, maar het tweede voltallig en gezond was uitgevlogen, had ze het hélemaal gehad en ging ze niet op de hernieuwde avances van haar echtgenoot in. Het carportvrouwtje ging echter al vrij snel na het uitvliegen van haar jongen het lage, sobere nest iets ophogen en bekleden met veertjes. Géén paardehaar! Zij durfde het wél aan een tweede (eigenlijk derde) ronde te beginnen. Toen alle dertien boerenzwaluwjongen uit de gevarenczones wonder boven wonder gezond en wel het nest hadden verlaten, viel er wel iets van me af. Het gaat je echt niet in de koude kleren zitten dag in dag uit alert te blijven, maar het gevoel dat die fascinerende Boerenzwaluwen mij geven met hun aanwezigheid hier, zou ik toch voor geen goud willen missen.

Al met al vlogen op ons terrein vijftiengint Boerenzwaluwen uit: vijf van het noknest, acht uit de carport en twaalf stuks (van drie broedsels) uit de schuur.

■ M. Wiskerke-Zijdewind, Zuidpolderdijk 3, 4436 RS Oudelande.

Inzenden vogelopnamen Vogelkalender 2012

Ook in de tweede helft van 2012 zal weer de traditionele veertiendaagse Vogelkalender verschijnen. De Stichting Het Vogeljaar nodigt vogelfotografen uit om voor deze uitgave digitale bestanden van vogelopnamen in te zenden. De bestanden gelieve men uiterlijk vóór 1 december te zenden aan Willem Werkman.

Afbeeldingen van vogelsoorten die de voorafgaande vijf jaar (2007 tot en met 2011) reeds op de Vogelkalender stonden, worden niet opgenomen op de uitgave voor 2012. Opnamen die in Nederland zijn gemaakt, krijgen extra waardering. Dat geldt ook voor vogelsoorten die de laatste vijftien jaar niet op de kalender hebben gestaan.

De algemene voorwaarden en een volledige lijst met vogelsoorten die ditmaal niet moeten worden ingezonden, kan men bij Willem Werkman aanvragen. Bij voorkeur per e-mail. De voorwaarden en beide lijsten staan ook afgebeeld op onze website: <http://www.vogeljaar.nl>.

Willem Werkman, Boterbloemstraat 20, 5321 RR Hedel, (073) 599 19 67, e-mail wawerkman@hotmail.com.